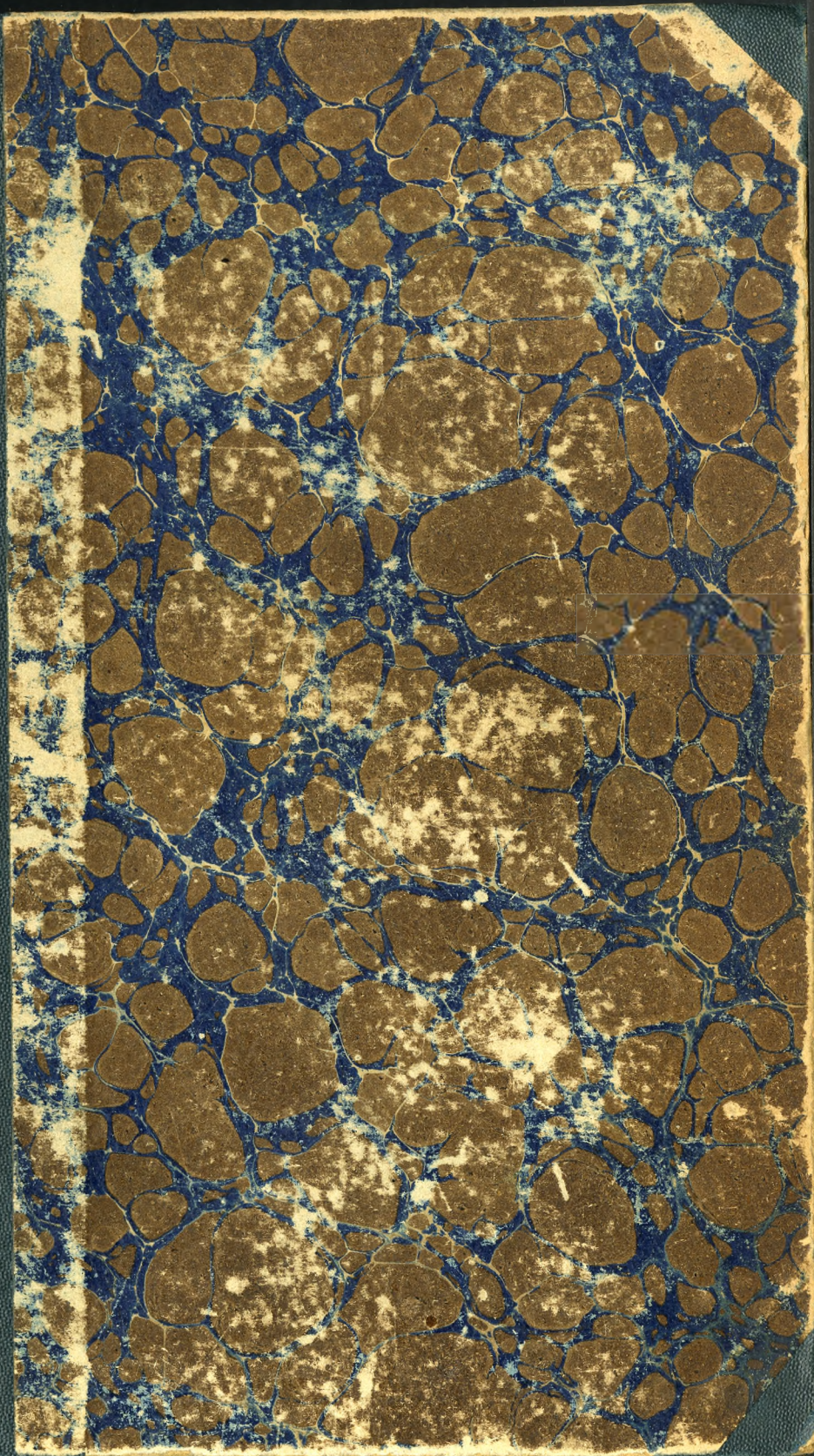

Politikai
röpiratok.

149.

149
1326

KÖRLEVÉL

A DUNAMELLÉKI EV. REF. EGYHÁZKERÜLETI
LELKÉSZEKHEZ ÉS LELKÉSZSEGÉDEKHEZ

A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV

REÁJOK VONATKOZÓ CIKKEINEK TÁRGYÁBAN.

KÖZREBOCSÁTJA

TÖRÖK PÁL

PÉSPÖK.

10.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1880.

Dr BALLAGI GÉZA.

Tisztelendő lelkész úr!

Köztudomásu dolog, hogy a folyó év szeptember 1-én életbe léptetett új magyar büntető törvénykönyvek több §-a a lelkészeket is szabadság-vesztés és pénzbüntetéssel fenyegeti azon esetekben, midőn polgári természetű hivatali kötelességeik teljesítésében szabálytalanságot követnek el. Ezen iratban összeállítva találja tiszt. úr úgy az említett büntető törvénykönyveknek, mint egyéb országos törvényeknek azon §-ait, melyek a lelkészek esetleges megbüntetéséről intézkednek, nemkülönben azon törvénytörvénypontokat is, melyek a lelkész, az egyház és vallás ellen mások által elkövethető sérelmek megbüntetéséről szólnak. Szolgálatot kívántam tenni ezen összeállítás által lelkész uraknak mind abban, hogy saját magok a hiba elkövetését kikerülhessék, mind abban, hogy hivatali működési teröket mások kihágásai ellen védelmezhessék, s azon szíves figyelmeztetéssel küldöm meg tiszt. lelkész úrnak, hogy méltóztassék gondosan átolvasni, mert mind a törvénykezés általános elve, mind a magyar büntető törvénykönyv világos kifejezése szerint «a büntető törvény nem tudása vagy téves felfogása a beszámítást nem zárja ki» (1878. V. t. c. 81. §.).

Az új magyar büntetőtörvények bennfoglaltatnak az

1878-iki V-ik törvénycikkben, mely szól a büntettekről és vétségekről és az 1879-iki XL-ik törvénycikkben, mely szól a kihágásokról. Ezeknek életbe léptetéséről és némely pontjaik magyarázatáról intézkedik az 1880-iki XXXVII. t. c.

Ezen törvénycikkeknak, valamint másoknak is a lelkészek esetleges megbüntetéséről szóló és alább olvasható §-ai a könnyebb áttekinthetés érdekében e helyen hat csoportba foglaltattak, u. m. :

I. az első csoportba azok, melyekre a lelkésznek a *katonák* és általában a *katonai* körüli teendőiben kell figyelemmel lenni ;

II. a másodikba azok, melyeket a *házasságkötések* körül kell szem előtt tartania ;

III. a harmadikba azok, melyek a lelkészt mint *anyakönyvvezetőt* érdeklik ;

IV. a negyedik csoport a lelkészre mint *iskola-kormányzóra* vonatkozik ;

V. az ötödik csoportban lévőkkel a lelkész az *interconfessionalis viszonyok* közt jöhet összeütközésbe ;

VI. a hatodikban pedig azon törvénypontok foglaltatnak, a melyekkel a lelkész miut ilyen saját személyét s egyháza és vallása érdekeit *mások kihágásai ellen védelmezheti*.

I.

A katona-ügyben.

A véderőről szóló 1868-iki XL. t. c. 46. §. szerint : azon védköteles, ki a fennálló tilalom áthágásával megnöszült, megbüntettetik, « azok pedig, kik a tiltott nősülésnél vétke-

sen közreműködtek, a községi szegényalap javára ötszáz forintig terjedhető pénzbírság, vagy három hónap tartamáig terjedhető fogság alá esnek, fennmaradván ellenük még a hivatali szabványok szerinti eljárás, ha államszolgálatban állanak».

Megemlítem e helyen, hogy a védkötelesek és besorozott katonák nősülési szabályait magában foglalja a honvédelmi magyar kir. ministeriumnak 1875. március 24-én 13,320. sz. a. kelt körrendelete, mely az egyházakkal a m. k. vallás- és közokt. ministeriumnak 1875. május 31-én 9075. sz. alatt kelt intézvénye által közöltetett (olvasható a Dunamelléki egyh. ker. 1876-iki közgy. j. k. 20. sz. a.); ehez járul az 1876. június 20-án 11,806. sz. a. kelt bővebben világosító pótlék, valamint az 1872. ápril 7-én 7565. sz. a. kelt intézvény és a honv. ministeriumnak 1879. december 29-én 40,184. sz. a. kelt intézvénye, mely az egyházakkal közöltetett a vallás- és közokt. ministeriumnak 1880. január 24-én 116. sz. a. kelt intézvényével (l. 1880-iki egyh. ker. j. k. 14. sz.). E rendeletek gondos combinálása és megtartása lelkész uraknak érdekében áll.

Az idézett 1868-iki XL. t. c. 43. §-a szerint «az anyakönyvvezető az ujoncállítási lajstromokhoz tőle kívántató segédokmányok valódiságáért felelős» lévén, a sorozás alá kerülő korosztálynak az anyakönyvből való kiírására nagy figyelem fordítandó, mert a büntető törvénykönyvek elég gyakran ismétlik, hogy a gondatlanságból elkövetett hiba is büntetettetik. Hogy vajjon az ilyenmű hibáért az okmányhamisításnak vagy a hadköteles megszőktetésének büntetése fog-e alkalmaztatni: azt csak a későbbi törvénytészéki gyakorlat fogja megállapítani.

A házasságkötés körül.

A hazai törvények szerint a lelkész hivatalból tartozik örködni a fölött, hogy a felek szabályellenes házasságot ne kössenek, s ha az akadályok előleges kipuhatólásában csak gondatlanság terheli is, büntetés alá esik.

Az 1868. LIII. t. c. 10. §-a szerint «a netán bejelentett akadály eltitkolásáért a lelkész a saját egyházi hatósága által reá szabható fenyítéken kívül 500 forintig fokozható bírsággal és fél évig terjedhető fogsággal büntetendő.»

Az 1878. V. t. c. 251. §. «A ki érvényes házassági kötelékben lévén, ismét házasságra lép, úgy szintén azon nem-házas is, ki tudva oly egyénnel házasságot köt : a kettős házasság büntetettét követi el, és három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Az pedig, a ki a vele házasságra lépő felet az előbbi kötelék fennállására nézve tévedésbe ejtette : öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

252. §. Azon lelkész, a ki tudva, hogy a megkötetni szándékolt házasság kettős házasság, a feleket összeadja : öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

253. §. Azon lelkész, a kit a kettős házasság megkötése körül gondatlanság terhel : vétség miatt egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

256. §. Azon lelkész, a ki tudva, hogy olyan (házassági) akadály forog fenn, mely miatt a házasság felbontható vagy semmis, a feleket mégis összeadja : három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

257. §. Azon lelkész, a kit olyan házasság megkötésénél,

mely fennforgó akadály miatt felbontható vagy semmis, gondatlanság terhel: vétséget követ el, és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.»

A lelkész urak kétségen kívül eddig is elég gondosak voltak a házasság megkötésénél az akadályok kinyomozásában; jövőben pedig a szükséges bizonyító okmányok előkérésében épen semmi elnézéssel sem lehetnek. Hogy mik egyházunkban és hazánkban a törvényen és törvényes szokáson alapuló házassági akadályok, és hogy ezeknek hiánya minő okmányok és egyéb bizonyítási eszközök által bizonyítatik be, és mikor van *törvényesen* bebizonyítva: arra nézve a jobb egyházjogtani kézikönyvek kellő tájékozást nyújtanak.

III.

Az anyakönyvek vezetése körül.

A lelkész mint anyakönyvvezető e tisztében híven és gondosan tartozik eljárni, mert híveinek családi állása, becsülete és vagyona bízott gondjaira. A törvény a lelkészt mint anyakönyvvezetőt közhivatalnoknak, az anyakönyvet és a belőle kiadott kivonatokat közokiratoknak minősíti, és az anyakönyvek vezetésével összefüggésben elkövethető visszaélésekről az 1878. V. törvénycikknek a közokiratokra vonatkozó §-ai intézkednek, eképen:

391. §. A ki hamis közokiratot készít, vagy valódi közokiratot tartalmának megváltoztatása által meghamisít, ha ebből valakire jogsérelem háramlik vagy háramolhatik, akár külföldi, akár belföldi legyen azon okirat: a közokirat hamisításának büntettét követi el, és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

392. §. A ki az előbbi §-ban meghatározott cselekményt azon célból követi el, hogy ez által magának, vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, vagy valakit vagyonában megkárosítson : öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

393. §. Azon közhivatalnok vagy váltójegyző, a ki hivatali hatáskörében hamis közokiratot állít ki, vagy a valódi közokiratot meghamisítja, ha ebből valakire jogsérelem háramlik vagy háramolhatik : öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

394. §. Közokirat hamisítását képezi, és a 393. §. rendelete szerint büntetendő, ha a közhivatalnok, vagy váltójegyző, az általa hivatali minőségében vezetett jegyzőkönyvbe, vagy egyéb közhivatali könyvbe, vagy az általa ugyanazon minőségben felvett okiratba, valamely lényeges tényt hamisan vezet be, hiteles alakban hamis kivonatot ad ki, vagy ha a hivatali jegyzőkönyv, vagy más közhivatali könyv lényeges tételét meghamisítja.

395. §. Közokirat hamisítást követ el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő azon közhivatalnok is, a ki valamely okiratról hiteles alakban hamis másolatot ad ki, vagy valamely másolatot, nem létező eredeti okirat másolatának, hiteles alakban bizonyít.

396. §. A 395. §. intézkedései a hiteles alakban kiadott hamis fordítmányokra is kiterjednek.

397. §. Az anyakönyvek, és azokból kiadott hiteles alakú kivonatok és bizonyítványok közokiratot képeznek, és az azok vezetésére, valamint azokból hiteles kivonatok és bizonyítványok, vagy okiratok kiadására jogosított személyek, ezen cselekményeikre vonatkozólag, közhivatalnokoknak tekintetnek.

Ezen szabály a házassági perekben eljáró egyházi bíróságok tagjaira, jegyzőire és irattáraik kezelőire, úgyszintén a káptalanok és conventek, mint közhitelességű helyek irattárainak kezelésével, az ezek feletti felügyelettel valamint az ezekből hiteles alakú okiratok kiadmányozásával megbízott személyekre is kiterjed.

398. §. Azon közhivatalnok, váltójegyző, úgyszintén azon hites fordító, a ki hivatalánál fogva vezetésére vagy őrizetére bízott nyilvános könyvet, jegyzőkönyvet, vagy eredeti okiratot azon célból, hogy valakinek jogára nézve lényeges bizonyítás meghiusíttassék vagy megnehezíttessék, megsemmisít, egészben vagy részben használhatatlanná tesz, eltitkol, vagy pedig az ellenfélnek átad : közokirat hamisítónak tekintetik és öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Azon közhivatalnok, váltójegyző vagy hites fordító pedig, a ki a jelen szakasz előbbi pontjában meghatározott valamely cselekményt az őrizetére bízott hiteles alakú másolatra vonatkozólag követi el : három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

399. §. Közokirat hamisítása miatt, az előbbi szakaszokban meghatározott büntetésen fölül, hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó.

A 397. §-ban meghatározott személyekre (lelkészekre) vonatkozólag, a hivatalvesztés helyett az ítéletben az mondandó ki : hogy házassági ügyekben való bírászkodásra vagy jegyzőkönyvvezetésre, továbbá közokiratok kiállítására, vezetésére vagy őrzésére képességgel nem bírnak.

400. §. A ki szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valót-

lan tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezetessenek be a nyilvános könyvbe, vagy más közokiratba : egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

A ki pedig az ezen szakaszban meghatározott cselekményt azért követi el, hogy ez által magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen : öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.»

Szintén az anyakönyv vezetésére vonatkozik a kihágásokról szóló 1879. XL. t. c. 60. § a, mely szerint :

«Egy hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő azon anyakönyvvezető :

1. a ki az állam törvényei szerint érvényes házasságból született gyermeket — noha e körülményt tudta — az anyakönyvbe, mint az állam törvényei szerint törvényt be nem jegyzi, vagy viszont a törvénytelen gyermeket törvényesnek jegyzi be ;

2. a ki azon esetben, ha az anyakönyvben törvénytelen születésűnek bejegyzett gyermek, az illetékes hatóság által jogerejűleg törvényes születésűnek nyilvánított, a hatóságnak azon meghagyását, hogy a törvényessé nyilvánítást vagy törvényesítést az anyakönyvbe bejegyezze, nem teljesíti ;

3. a ki az anyakönyvben törvényes születésűnek bejegyzett gyermekre vonatkozólag, ha azt a bíróság jogerejű ítélete által törvénytelen születésűnek nyilvánította, az illetékes hatóság által vele közlött ítéletnek ezen tartalmát, a felhívás ellenére az anyakönyvbe be nem jegyzi.»

(A szülöttek törvényes vagy törvénytelen minőségének meghatározása tekintetéből, a vallásügyi minister úrnak 1880. évi augusztus 16-án, 22065. sz. a. kelt rendelete sze-

rint, — «1) Az anyakönyvek vezetésével megbízott közegek szigorúan köteleztetnek a kereszteltek bejegyzésénél azok törvényes vagy törvénytelen születésökre nézve biztos tudomást szerezni, különösen az előttök ismeretlen szülök gyermekeinél amazok házassági bizonyítványát bekövetelni. 2) A szülésznök mulhatatlanul tartoznak minden keresztelés alkalmával a törvényes ágyból szülöttek szüléinek házassági levelét magukkal hozni s az anyakönyvvezetőnek bemutatni, illetőleg, hogy ezt tegyék, a szülöket figyelmeztetni.» Jó lesz, ha lelkész urak ily irányban utasítják a bábákat.)

IV.

Az iskola kormányzatában,

1879. XL. t. c. 38. §. «A ki az államkormány által eltiltott tankönyvet vagy taneszközt tancélra használ vagy használtat: az elkobzáson felül, két hónapig terjedő elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Visszaesés esetében, a mennyiben utolsó büntetésének kiállításától két év még nem múlt el, a tanító viselt hivatalának elvesztésére is ítélhető.»

V.

Az interconfessionalis viszonyok közt.

1879. XL. t. c. 53. §. A ki életkorának tizennyolcadik évét még be nem töltött kiskorú egyént az 1868. LIII. t. c. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe felvesz: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

(Közelebbről a kath. püspöki kar kérdést intézett a magyar kormányhoz az iránt, hogy vajjon ezen 53-ik t. c. intézkedése az illetéktelenül keresztelő lelkészre is értetik-e, vagy pedig csak a már felnőtt, de még nem egészen 18 éves egyének átvételére vonatkozik, s a kormány a kérdést eldöntetlenül hagyta, utalván a törvényszéki gyakorlat bevárására. Azonban a felelet itt nem lehet kétes, mert a törvényhozás intenciója e § alkotásánál épen az illetéktelenül való keresztelésekből származott felekezeti surlódások megszüntetése is volt, a mit mutat az is, hogy az 53-ik t.-cikkre egész terjedelmében történik a hivatkozás, s nem csak az áttéréseket szabályozó 1—8. §-aira; de bármi volt is, jobb lesz egyelőre így érteni, s a birói praxist nem a magunk kárán ismerni meg.)

54. §. A ki az 1868. LIII. törvénycikk 22. §-ában foglalt intézkedés ellenére, a megholtnak eltemetését erőszakkal, vagy fenyegetéssel megakadályozza: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

(Az idézett 1868. LIII. t. c. 22. §-a eként hangzik: «Temetőkben a különböző vallásfelekezetek tagjai vegyesen és akadálytalanul temetkezhetnek».)

VI.

Védelemre szolgálok.

Az új magyar törvények arról is gondoskodtak, hogy a ki a hivatalosan eljáró lelkészt és a vallásos tisztelet tárgyait megsérti, megbüntettessék.

Az 1878-iki V-ik törvénycikkből:

190. §. «A ki a 171. §-ban meghatározott módon (azaz: valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy a ki nyom-

tatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által) isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz, a ki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza, vagy megzavarja: vétséget követ el, és egy évig terjedhető fogházzal, és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

A kísérlet büntetendő.

191. §. Vétséget követ el, és hat hónapig terjedhető fogházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, a ki az állam által elismert vallás szertartásai gyakorlatára rendelt helyiségben nyilvánosan botrányt követ el, vagy a vallási tiszteletnek tárgyát, — vagy oly tárgyakat, melyek a szertartások végzésére rendelvek, a szertartásra rendelt helyiségben, — vagy bár azon kívül, de a vallásos szertartás alkalmával, tettel vagy botrányos szavakkal meggyaláz.

192. §. Vétséget követ el, és egy évig terjedhető fogházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki az állam által elismert vallás lelkészét, — a midőn az vallási szertartást teljesít — szóval, tettel, vagy fenyegetéssel nyilvánosan megtámadja.

Ha pedig a lelkészt vallási szertartás teljesítése alkalmával testileg bántalmazza, büntettet követ el, és a mennyiben cselekménye súlyosabb beszánítás alá nem esik: két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Az 1879-iki XL-ik törvénycikkből:

40. §. A ki a harangok félreverése vagy másnemű vészjelzés által, tudva, hogy erre ok nem forog fenn, a lakosok

nyugalmát megzavarja: nyolc napig terjedhető elzárással büntetendő.

51. §. A ki az állam által elismert valamely hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, a vallásos szertartásra rendelt helyiségen kívül és nem a vallásos szertartás alkalmával nyilvánosan meggyalázza és ez által közbotrányt okoz: nyolc napig terjedhető elzárással büntetendő.

52. §. A ki az 1868. LIII. t. c. 19. §-ának az ünnep- és vasárnapokra vonatkozó intézkedését megszegi: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

(Az idézett 1868. LIII. t. c. 19. §-a eként hangzik: «Egyik vallásfelekezet tagjai sem kötelezhetők arra, hogy más vallásfelekezetbeliek egyházi szertartásait és ünnepeit megtartsák, vagy hogy ezen napokon bárminemű munkától is tartózkodjanak. Vasárnapokon azonban minden nyilvános és nem elkerülhetlenül szükséges munka felfüggesztendő. Ugyszintén bármely vallásfelekezetnek ünnepén a templom közelében, s egyházi menetek alkalmával azon téreken és utcákon, melyeken az ily menet keresztül vonúl, mindaz mellőzendő, a mi az egyházi szertartást zavarhatná.»)

80. §. A ki nyilvános helyen felállított emlékszobrot . . . sírt, síremléket szándékosan bemocskol; a ki köztemetőt . . . szándékosan megrongál, vagy bemocskol: három napig terjedhető elzárással és husz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

A lelkeszi kar közössége, melynélfogva a tagok egyenlőképen egymásért szorgalmatosok, és ha egy tag szenved minden tagok egyetemben bánkódnak, — és hivatali tisztem,

miszerint első rendben tartozom őrizője lenni az én atyámfainak, — indítottak arra, hogy a büntető törvénykönyveknek a lelkészekre s azok eljárására vonatkozó cikkeit kiirattva, compendiumba foglalván, lelkész urak kezéhez juttassam.

Célom ez által illetőket komolyan figyelmeztetni a törvényekre s azok megtartására, hogy megóvjam a büntetettek, a vétségek, sőt a tévedések és mulasztásokra is szabott szigorú büntetésektől.

Vajha sikerüljön oly lelkiismeretesen s gondosan járunk el teendőinkre nézve, hogy közülünk egyetlenegy tag se essék a törvény fenyítéke alá!

Kelt Budapesten, okt. 22-én, 1880.

Török Pál

püspök.

DE BALLAGI GÉZA.

